

Yorum ve makaleler

YÖNTEM YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK A.Ş.

Not: Makaleler yazarın kişisel görüşünü ifade etmekte olup kaleme alındığı tarihteki mevzuat düzenlemeleri açısından geçerlidir. Daha sonra meydana gelecek değişimler uygulamada farklılık yaratabilir. Bu nedenle makale tarihini göz önünde bulundurunuz.

01.12.2020

Konu: Vergisel İşlemlere Yönelik İdari ve Adli Başvuru/Çözüm Yolları.

Vergi idaresinin mükellefler nezdindeki işlemleri bilgi isteme, vergi incelemeleri, yoklama, tebligat ve tahsilat olarak gösterilebilir.

Bu işlemler sonucunda mükellefler kimi zaman herhangi bir yaptırımla karşılaşmasa da, bazı hallerde vergi tarhiyatı, vergi cezası (vergi ziyası, usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezaları), gecikme faizi ve zammı hesaplanması veya vergi iadesinin gerçekleştirilmemesi gibi durumlarla karşı karşıya gelmesi mümkün olabilmektedir.

Böyle durumlarda mükelleflerin pişmanlık, uzlaşma, cezalarda indirim, hataların düzeltilmesi gibi idari hakları olduğu gibi; uyuşmazlıkların çözümüne yönelik olarak dava açma hakkı da bulunmaktadır.

Söz konusu başvuru/çözüm türleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Hataların Düzeltilmesi Talebi:

Vergi hataları VUK' a göre vergilendirme hataları ve hesap hataları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Hesap hataları verginin matrahında ve miktarında yapılan hatalar ve aynı dönem için mükerrer vergi alınması iken; vergilendirme hataları ise mükellefin şahsında, mükellefiyette, verginin konusunda ve döneminde yapılan hatalardır.

Hakkında işlem yapılan mükellefler, yukarıdaki işlemler sonucunda bir hata olduğu kanıdaysa vergi dairesine başvurabilecektir. VUK' un 122'nci maddesine göre düzeltme talebi yazıyla verilebilir. Aynı zamanda bunların posta yoluyla da gönderilmesi mümkündür.

İlgili makam tarafından bu talebin yerinde olduğu görülürse düzeltme yapılır. Ancak talebin haklı olmadığına kanaat getirilirse herhangi bir işlem yapılmayarak durum mükellefe yazı ile bildirilir.

Şikâyet Yoluyla Müracaat:

Bu yöntem, vergi davası açma süresi geçtikten sonra yapılan düzeltme talebinin reddedilmesi durumunda mükelleflerin Maliye Bakanlığı'na şikâyet edebilmesine ilişkin bir idari çözüm yoludur.

Yorum ve makaleler

YÖNTEM YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK A.Ş.

İdari Yargılama Usul Kanunu'ndaki düzenlemeler dolayısıyla vergi dairesinin 60 gün içinde düzeltme talebine yanıt vermemesi durumu da talebin reddedildiği anlamına gelmektedir. Bu nedenle bu süreden sonra Bakanlığa başvuru hakkı bulunmaktadır.

Ayrıca şikâyet sonucunda Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın düzeltme talebini reddetmesi üzerine mükellefin dava açma hakkı bulunmaktadır.

Pişmanlık ve İslah:

Beyana dayanan vergileri kapsayan bu uygulama, vergi ziyayı cezası kesilmesini gerektiren durumda mükelleflerin kanuna aykırı hareketlerini ilgili makamlara kendiliğinden dilekçe ile haber vermesi hâlinde vergi ziyayı cezasının kesilmesini engellemektedir.

Maddedeki "beyana dayanan vergilerde" hükmünden de anlaşılacağı üzere, vergi incelemesi gibi idari işlemler sonucu ikmalen, resen ya da idarece yapılan tarhiyatlar pişmanlık kapsamına girmemektedir.

Ayrıca vergi ziyayı cezası kesilmesini gerektiren durumun olması da başka bir ön koşuldur. Örneğin devreden KDV'si bulunan şirketin bir satış faturasındaki KDV'nin hesaplanan vergiye dahil edilmediğinin sonradan fark edilmesi durumunda pişmanlık hükümlerinden yararlanılması mümkün değildir.

Çünkü bu durumda vergi ziyayı cezası kesilmemekte, sadece devreden KDV tutarı azalmaktadır.

Bununla birlikte, uzun süredir beyannamelerin elektronik ortamda verilmesinden dolayı, bu kapsamda olan mükellefler için dilekçe yerine e-beyanname sisteminde pişmanlık talebinin girilmesi yeterli olmaktadır.

Verginin eksik beyan edilmesi durumunda bunun idare tarafından tespit edilmesi durumunda bir kat (kaçakçılığa temas etmesi halinde 3 kat), bunun mükellef tarafından pişmanlık talebi olmadan düzeltme beyanname ile sonradan düzeltilmesi durumunda ise %50 oranında vergi ziyayı cezası kesilmektedir.

Bu durumun önlenmesi açısından önemli bir avantaj olan söz konusu uygulamadan yararlanmak için ihbarda bulunulmamış olması, pişmanlık talebinin incelemeye başlanmasından veya takdir komisyonuna intikal ettirilmemesinden önce verilmesi, ödeme süresi geçen vergilerin hesaplanacak pişmanlık zammı ile birlikte beyannamenin verildiği tarihten itibaren 15 gün içinde ödenmesi gerekmektedir.

İzaha Davet:

İdare tarafından verginin ziyaya uğratıldığına dair emareler bulunduran ön tespitlerin varlığı halinde mükellefler izaha davet edilebilir.

Yorum ve makaleler

YÖNTEM YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK A.Ş.

Bunun için pişmanlık uygulamasına benzer şekilde takdir komisyonuna sevk edilmemiş ya da vergi incelemesine başlanmamış olması gerekmektedir. Ayrıca davete konu işlemle ilgili izaha davet ve pişmanlık müesseselerinden aynı anda yararlanılması mümkün değildir.

Mükellef tarafından yapılan izah sonucunda vergi zıyayına sebebiyet verilmediğinin anlaşılması halinde vergi incelemesine sevk edilmez.

Ancak izahın yeterli bulunmaması halinde değerlendirme sonucuna ilişkin yazının tebliğ tarihinden itibaren beyannamelerin verilmesi ya da tamamlanması ve eksik ödenen vergilerin gecikme zammı ile ödenmesi şartıyla vergi ziyayı cezası %20 oranında kesilir.

Cezalarda İndirim:

Bu uygulama idari başvuru yolları arasında değiştirilme tarihi en yakın (7194 Sayılı Kanunla 2019 yılında) olanıdır.

İkmalen, resen ve idarece tarh edilen vergi veya vergi farkı ile vergi ziyayı, usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezalarını kapsamaktadır. Yani hem vergi aslına bağlı olan, hem de vergi aslına bağlı olmayan cezalar uygulamanın kapsamına girmektedir.

Maddeye göre,

a. Mükellef, vergi ve cezalara ilişkin ihbarnamenin tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde başvurarak vadesinde ya da teminat göstererek vadeden itibaren 3 ay içinde ödeyeceğini bildirirse kesilen cezanın yarısı,

b. Uzlaşmanın vaki olması durumunda uzlaşılan vergiyi uzlaşma düzenlemesinde belirlenen süre içinde öderse uzlaşılan cezanın %25'i,

İndirilir.

Bununla birlikte, vergi ve vergi cezası yukarıdaki sürede ödenmezse ya da dava konusu yapılırsa madde hükmünden yararlanmak mümkün değildir.

7194 Sayılı Kanunla yapılan değişiklik öncesi vergi ziyayı ve usulsüzlük/özel usulsüzlük cezaları için farklı indirim oranları uygulanmaktaydı.

Özelge Talebinde Bulunma:

VUK' un 413'üncü maddesine göre mükellefler şüphe duydukları ve tereddüte düştükleri konular hakkında Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan özelge talebinde bulunabilirler.

Söz konusu maddeye göre Gelir İdaresi Başkanlığı kendisinden istenen izahatı özelge ile yanıtlandırabileceği gibi tüm mükellefler açısından uygulamaya yön vermek üzere sirküler de yayımlayabilir.

Yorum ve makaleler

YÖNTEM YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK A.Ş.

Uzlaşma:

Uzlaşma müessesesi tarhiyat öncesi ve tarhiyat sonrası olarak ikiye ayrılmaktadır. Tarhiyat öncesi uzlaşma vergi incelemesine dayanılarak tarh edilecek vergiler ve bunlara ait vergi ziyai cezasına ilişkindir.

21.03.2018 Tarih ve 7103 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikle tarhiyat öncesi uzlaşmanın cezalar yönünden kapsamı sadece vergi ziyai cezası şeklinde sınırlandırılmıştır. Değişikten önce usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezaları da uygulamanın kapsamındaydı.

Tarhiyat öncesi uzlaşmaya varılması durumunda bu konu hakkında dava açılmaz ve şikâyette bulunulamaz. Ayrıca tarhiyat öncesi uzlaşmanın temin edilememesi ya da vaki olmaması durumunda tarhiyat sonrası uzlaşma talep edilemez.

Tarhiyat sonrası uzlaşma ise VUK' un Ek 1'inci maddesinde düzenlenmiş olup; ikmalen, resen ve idarece yapılan tarhiyatlar ve bunlara ait vergi ziyai cezasına ilişkin olarak, kanun hükümlerine yeterince nüfuz edememekten, hatadan veya idare ve yargı kararları arasında görüş farklılığı bulunmasından ileri sürülmesi durumunda idare ve mükelleflerin uzlaşabilmesine yöneliktir.

Uzlaşma talebi ihbarnamenin tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde yapılır. Uzlaşmanın vaki olmaması veya temin edilememesi halinde yeniden uzlaşma talebinde bulunulamaz.

Uzlaşmanın vaki olmadığına dair tutanağa idarenin nihai teklifi yazılır. Mükellef dava açma süresinin sonuna kadar teklif edilen vergi ve cezayı kabul ettiğini yazılı olarak bildirirse bu takdirde uzlaşma sağlanmış sayılır.

Tarhiyat öncesi uzlaşmada olduğu gibi, üzerinde uzlaşılan ve tutanakla tespit olunan hususlar hakkında dava açılmaz ve hiçbir mercie şikâyette bulunulamaz.

Uzlaşmanın vaki olmaması halinde mükellef dava açabilir. Bu takdirde, dava açma müddeti bitmiş veya 15 günden az kalmış ise bu müddet tutanağın tebliğ tarihinden itibaren 15 gün olarak uzamaktadır.

Ayrıca 376'ncı maddedeki indirim ve uzlaşma hükümlerinden aynı anda yararlanabilmek mümkün değildir. Ancak mükellef uzlaşma tutanağını imzalayınca kadar uzlaşma talebinden vazgeçtiğini beyanla bildirirse 376'ncı maddeden faydalanabilmektedir.

Ek Süre Talebinde Bulunma:

VUK' un 17'nci maddesinde yer alan bu uygulama, zor durumda bulunan mükellefler için düzenlenmiş bir uygulama olup, vergiyle ilgili ödevleri süresi içinde yerine getiremeyecek olanlara ek süre verilmesine ilişkindir.

Yorum ve makaleler

YÖNTEM YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK A.Ş.

Bunun için, mühlet isteyen bu talebini sürenin bitiminden evvel yazı ile istemde bulunması, mazeretin ilgili makam tarafından kabule layık görülmesi ve verginin alınmasının tehlikeye girmemesi gerekmektedir.

Dilekçe Hakkı:

Vergi dairesince yapılan iş ve işlemler de İdari Yargılama Usul Kanunu kapsamında idari işlemdir. Bu nedenle mükellefler bir işlemin kaldırılması, yapılması veya değiştirilmesi talebinde bulunabilirler.

Mükelleflerin taleplerine yönelik olarak İYUK' un 10'uncu maddesine göre ilgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre vergi mahkemelerine dava açabilirler.

Aslında yukarıda açıklanan idari başvuru yöntemlerini de dilekçe hakkının birer örneği olarak gösterilmesi mümkün olsa da, Vergi Usul Kanununda ayrıca açıklanmamış olan işlemler için de vergi dairesinden talepte bulunulabilir.

Örneğin gelir/kurumlar vergisi veya KDV iade talepleri, bildirimde bulunma, borcu yoktur yazısı isteme şeklinde işlemlerin yapılması için verilen dilekçeler bu türdendir.

Dava Açma:

Vergisel işlemlere yönelik olarak dava açma hakkı Vergi Usul Kanunu ve İdari Yargılama Usul Kanunu'nda düzenlenmiştir.

VUK' a göre mükellefler ve kendisine vergi cezası kesilenler tarh edilen vergi ve kesilen cezalara karşı dava açabilirler.

Dava açabilmek için verginin tarh edilmesi, cezanın kesilmesi, takdir komisyonu kararlarının tebliğ edilmiş olması; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin yapılmış ve ödemeyi yapan tarafından verginin kesilmiş olması gerekmektedir.

İYUK' a göre ise dava açma süresi 30 gün olup,

- Tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde tahsilatın;
- Tebliğ yapılan hallerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliğin;
- Tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin;
- Tescile bağlı vergilerde tescilin yapıldığı,

Yorum ve makaleler

YÖNTEM YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK A.Ş.

-İdarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği;

Tarihi izleyen günden başlar.

Vergi, resim ve harçlarla benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları toplamı 53.000 TL'yi aşan vergi davalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır.

Vergi mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümlerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur.

Bununla birlikte vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, 7.000 TL'yi aşan vergiler için kararın tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde bölge idare mahkemesine, istinaf yoluna başvurulabilir. Dolayısıyla istinaf için vergi davalarının ikinci aşaması denilebilir. Bu tutarı aşmayan vergiler için ilk derece vergi mahkemesinin kararı kesindir.

Bölge idare mahkemesinin istinaf kararları için ise üçüncü aşama olarak Danıştay'da temyiz edilebilir. Bunun için ise vergi tutarının 176.000 TL'yi aşması gerekmektedir.

Vergi yargısındaki bu tutarlar 2020 yılı için geçerli olup, her yıl yeniden değerlendirilme oranına göre güncellenmektedir.

Kanun Yolundan Vazgeçme:

Bu yöntemi vergi yargısı ile ilgili idari bir başvuru yöntemi olarak nitelendirmek mümkündür.

7194 Sayılı Kanunla 2019 yılında düzenlenen bu yöntem, dava aşamasında bulunan vergi ve/veya cezanın vergi dairesine dilekçe ile başvurulması sonucunda belirli oranlarda tahsilinden vazgeçilmesine yönelik bir düzenlemedir.

Başvuru sonucunda hesaplanan vergilerin bir ay içinde ödenmesi gerekmektedir.

(Hazırlayan: Aytaç AYGÜN, Yeminli Mali Müşavir)